

Bane NOR SF
Postboks 4350
2308 HAMAR

Saksbehandler, innvalgstelefon
Andreas Røed, 32266614

Vedtak om avslag på søknad om flytting av forurensede TBM-masser og varsel om pålegg om tiltak på Åsland i Oslo kommune - Follobanen

Statsforvalteren i Oslo og Viken kan ikke ferdigbehandle søknad om terrenginngrep på Åsland slik saken står nå og avslår derfor søknaden. Det må først avklares med kommunen om tiltaket er i tråd med gjeldene reguleringsbestemmelser for området.

Avslaget er fattet med hjemmel i forurensningsloven § 11.

Bane NOR skal betale kr. 74 800,- for behandling av søknaden.

Statsforvalteren varslers videre om pålegg om å utarbeide en tiltaksplan med tiltak for å redusere forurensning som pågår på Åsland, jf. forurensningsloven § 7 fjerde ledd og vi varslers pålegg om innsending av dokumentasjon om masser som er kjørt ut av anleggsområdet, jf. forurensningsloven § 49. Begge påleggene med frist 15. desember 2023.

Vedtaket om avslag og gebyr kan påklages av berørte parter eller andre med rettslig klageinteresse innen 3 uker.

Statsforvalteren i Oslo og Viken viser til tiltaksplan for forurenset grunn for Follobaneprosjektet – tilbakeføring av Åsland (UFB-31-A-73171) mottatt 04.05.2023. Det vises også til miljørisikovurdering for avrenning fra TBM-fylling (UFB-31-A-73133) mottatt 04.05.2023, samt tillatelse etter forurensningsloven til anleggsarbeid ved bygging av Follobanen sist endret 27.11.2018 (2018.1181.T).

Søknad

Anleggsområdet på Åsland har vært benyttet siden 2014 som riggområde for Bane NOR i forbindelse med utbygging av Follobanen. Anleggsområdet har vært adkomst og riggområde for tunnelboremaskiner, for produksjon av tunnelement, riggområde for maskiner og utstyr, bo- og kontorrigger, samt deponiområde for masser fra tunneldrivingen. På Åsland er det lagt ca. 3 000 000 m³ masser fra drivingen av tunnelen til Follobanen.

I forbindelse med rensing av tunneldrivevann ble det i anleggsgjennomføringen tilsatt jernsulfat for å redusere utslipp av seksverdig krom. Ved gjenbruk av rensed tunneldrivevann i tunneldrivingen ble massene mettet på sulfat. Dette har ført til en syredannende reaksjon i massene som har gjort at uran har blitt frigjort. TBM-massene som ligger i fyllingen på Åsland har derfor en avrenning av både sulfat og uran. Dette har pågått over flere år og det har vært en oppfatning av at problemet var midlertidig, men det har vist seg at avrenningen er mer langvarig enn først antatt. Hvorvidt avrenningen av sulfat og uran i TBM-masser vil være problematisk med tanke på fremtidig bruk av området er per dags dato uklart.

I forbindelse med tilbakeføringen av riggområde på Åsland søker Bane NOR om tillatelse til flytting av TBM-masser som er mellomlagret på området. Massene skal benyttes til fylling på nedre del av Åsland. Totalt skal det flyttes på 750 000 m³ masser. Hovedformålet med tilbakeføringen av området er å legge til rette for etterbruk av området som friluftsområde frem til en eventuell utbygging vil være mulig i henhold til områderegulering for Gjersrud – Stensrud.

Høring

Statsforvalteren har sendt søknaden på høring den 12.06.2023 – 05.07.2023. Det kom inn 7 høringsuttalelser. Under følger en oppsummering av høringsuttalelsene.

Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune (PBE) viser til reguleringsplanen (S-4927), og stiller spesielt spørsmål ved om massene som er deponert og som skal omdisponeres på området tilfredsstiller reguleringsplanens krav til fremtidig og sårbar arealbruk når det gjelder områder for både rekreasjon, lek og bebyggelse. I henhold til bestemmelse 12.7.7 i områdereguleringen skal disponeringen av permanente masser tilrettelegge for at arealbruken som er fastsatt i planen kan gjennomføres og at kvaliteten på fremtidig byggegrunn ikke blir dårligere enn den ville vært uten disponering.

Eiendoms- og byfornyelsesetaten, Oslo kommune (EBY) er kommunens grunneier for store deler av anleggsområdet på Åsland. EBY påpeker at de først ble gjort oppmerksom på det omsøkte tiltaket og de forurensede massene da de mottok høringen fra Statsforvalteren. En forutsetning for å etablere TBM-fylling på Åsland var at massene skulle være fri for forurensning og at byggegrunnen ikke skulle forringes som følge av tiltaket. EBY påpeker også at reguleringsplanen ikke åpner for etablering av et deponi med forurensede masser på anleggsområdet. EBY mener videre konsekvensene av forurensningen som har oppstått på Åsland ikke er godt nok dokumentert. På bakgrunn av føre var prinsippet og et mangelfullt kunnskapsgrunnlag kan ikke EBY tilråde at det skal gis en tillatelse til det omsøkte tiltaket. EBY kan heller ikke se at den eksisterende tillatelsen etter forurensningsloven åpner for mellomlagring av ca. 700 000 m³ sulfat- og uranholdige TBM-masser. EBY forutsetter at eventuelle brudd på eksisterende tillatelse og miljøkonsekvenser av disse følges opp av Statsforvalteren. Det påpekes videre at Bane NOR må dokumentere konsekvensene av forurensningen for fremtidig bruk og bygging på området.

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) påpeker at Bane NOR har søkt DSA om tillatelse til utslipp av radioaktive stoffer i forbindelse med det planlagte tiltaket. DSA informerer om at søknaden er til behandling hos dem.

Mattilsynet påpeker at det i henhold til § 17 i drikkevannsforskriften er registrert 6 private drikkevannsbrønner i Maurtuveien, og at flere av disse ligger slik at de kan bli påvirket av tiltaket. Ut ifra kart kan det likevel se ut som det kan være flere eiendommer med privat drikkevannsforsyning i dette området. Mattilsynet viser til drikkevannsforskriften § 4 sitt forbud mot å forurense drikkevann. Dette forbudet gjelder all aktivitet som medfører fare for forurensning av drikkevann og

inkluderer akkumulert forurensning. Med dette menes mindre forurensning fra flere kilder som samlet sett, over tid har potensiale for å forurense drikkevannet.

Mattilsynet vurderer at det er gjort en tilfredsstillende miljørisikovurdering som peker på fare for forurensning av grunnvannet i området fra TBM-massene som skal deponeres på området. Det er etter deres vurdering et godt avbøtende tiltak med etablering av en steinfylling i bunn av gropa for å hindre direkte kontakt mellom grunnvann og de sulfatholdige massene. I tillegg støtter Mattilsynet at det etableres overvåkingsbrønner. Mattilsynet anbefaler at det gjennomføres en kartlegging av alle drikkevannsbrønner i området og videre langs Myrerbekken. På henvendelse til Mattilsynet kan tiltakshaver få oversikt over de adresser der Mattilsynet har registrerte brønner. Videre forutsetter Mattilsynet at alle drikkevannbrønner som kan påvirkes direkte eller indirekte av tiltaket overvåkes med tanke på forurensning.

Miljøprosjekt Ljanselva/Oslo Elveforum ber om å bli holdt orientert om hvor eventuelle TBM-masser flyttes og ligger i forhold til bekkene, så de har mulighet til å vurdere situasjonen på sikt. Det understrekes at forurensning og finstoffer er det de frykter mest med tanke på avrenning til bekker.

Maurtuveien 39-45 informerer at de har vann fra privat brønn på nedsiden av anleggsområdet. Per dags dato har de ikke fått tilbud om å koble seg til offentlig vann og har derfor ingen andre mulige vannkilder. Beboere har etterspurt mulighet til å koble seg på vannledning som er gravd ned for å gi vann til anleggsområdet, men dette har blitt avslått. Beboerne er bekymret for vannkvalitet i brønnene og ber derfor om at det stilles krav om at drikkevannet i brønnene skal overvåkes med jevnlig vannprøver frem til offentlig vann er på plass.

Tore Kleve er bekymret for at drikkevannet skal forurennes, og mener at Bane NOR skal legge til rette for tilkobling på stikkledning med vann og kloakk. Kleve ønsker i tillegg å få dekket sine kostnader for årlig service knyttet til drikkevann, samt en garanti for at fremtidig problemer/forurensninger er Bane NOR sitt ansvar. Det påpekes i tillegg behov for avbøtende tiltak for å begrense spredning av støv ved flytting av masser. Kleve er bekymret for at hus og uthus skal bli nedstøvet og det på ny må gjennomføres vask av hus og tak. Kleve ønsker en bekreftelse fra Bane NOR på at de står for kostnader knyttet til dette. Kleve er videre bekymret for støy fra arbeidene, og det bes også om at skråningen mot Maurtuveien 35 blir opparbeidet på en skikkelig måte.

Lovgrunnlag og myndighet

Statsforvalteren er myndighet for utslipp fra anleggsarbeider, jf. rundskriv T-3/12. Tillatelse etter forurensningsloven til utslipp i forbindelse med bygging av Fornebubanen mellom Oslo S og Ski stasjon ble gitt av Statsforvalteren 06.11.2015 (sist revidert 27.11.2018).

Kommunen er i utgangspunktet myndighet for behandling av tiltaksplaner for forurenset grunn, jf. forurensningsforskriften kapittel 2. I saker der Statsforvalteren er forurensningsmyndighet og regulerer utslipp etter forurensningsloven § 11, kan likevel Miljødirektoratet delegere myndigheten for behandling av tiltaksplaner for forurenset grunn til Statsforvalteren. I slike tilfeller behandler Statsforvalteren tiltaksplanene etter forurensningsloven § 11.

Statsforvalteren har fått delegert myndighet fra Miljødirektoratet til å behandle saken etter forurensningsloven § 11.

Statsforvalterens vurdering

Avrenning fra anleggsområdet på Åsland er regulert i tillatelsen etter forurensningsloven sist revidert 27.11.2018. Vi har blitt informert om situasjonen med avrenning av sulfat og uran fra anleggsområdet. Vi har skriftlig, i forbindelse med tilbakemelding på årsrapporter, flere ganger påpekt at Bane NOR må kontakte DSA i forbindelse med uranavrenning, da dette er DSA sitt myndighetsområde. Dette har ikke blitt fulgt opp i tilstrekkelig grad av Bane NOR. Vi mener det er viktig at dette nå blir ryddet opp i, før arbeidet på Åsland går videre.

I forbindelse med avrenning av sulfat har vi hatt dialog med Bane NOR. Vi ser at problemet rundt avrenningen er mer langvarig enn tidligere antatt, og at utslippet har vist seg være økende de senere år. Vi ser også at Oslo kommune har behov for flere avklaringer rundt hvordan dette vil kunne påvirke videre bruk av området. Det er derfor viktig at det nå gjøres grundige vurderinger slik at ikke det i fremtiden vil skape problemer i forhold til videre bruk av området. Vi har mottatt miljørisikovurderinger og annen dokumentasjon fra Bane NOR, men vi sitter fortsatt igjen med en stor usikkerhet rundt hvordan avrenningen av uran og sulfat vil utvikle seg, og hvordan ny graving i massene vil kunne påvirke avrenningen.

Statsforvalteren kan heller ikke se at tiltaket er i tråd med gjeldene reguleringsplan for området. I henhold til planbestemmelse 12.7.7 i områdereguleringen skal disponeringen av permanente masser tilrettelegge for at arealbruken som er fastsatt i planen kan gjennomføres og at kvaliteten på fremtidig byggegrunn ikke blir dårligere enn den ville vært uten disponering. Før Statsforvalteren kan behandle søknaden om tiltak i forurenset grunn etter forurensningsloven § 11, må Bane NOR avklare med Plan- og bygningsetaten i Oslo kommune om tiltaket er i tråd med gjeldene reguleringsplan- og bestemmelser.

Alt dette til sammen gjør at vi ikke kan behandle tiltaket etter forurensningsloven på nåværende tidspunkt. Statsforvalteren avslår derfor søknaden om terrenginngrep på Åsland.

Forholdet til eksisterende anleggstillatelse og varsel om pålegg om tiltak

Bane NOR har en tillatelse etter forurensningsloven for bygging av Follobanen. I henhold til vilkår 4 i tillatelsen skal virksomheten være innrettet slik at det ikke skjer utslipp til grunnen som kan medføre fare eller ulempe for miljøet. Vilkår 7 i tillatelsen stiller krav om at det kun tillates mottak av rene naturlige masser som kommer fra anleggsvirksomheten. Virksomheten må kunne dokumentere at masser som gjenbrukes på arealet er rene naturlige masser. Det er i den forbindelse vist til normverdier i forurensningsforskriften kapittel 2. Selv om det ikke er satt normverdier for sulfat og uran i forurensningsforskriften kapittel 2 påpeker likevel forskriften at grunn som danner syre eller andre stoffer som kan medføre forurensning i kontakt med vann og/eller luft regnes som forurenset grunn, dersom ikke annet blir dokumentert. Etter vår vurdering er derfor deponeringen av massene et brudd på tillatelsen etter forurensningsloven.

Det er plassert til sammen 3 000 000 m³ masser på Åsland. Dette er et pågående forurensende utslipp fra deponiet og brudd med tillatelsen etter forurensningsloven. Vi mener derfor at det er viktig at det gjøres tiltak for å redusere den nåværende avrenningen fra fyllingen. Statsforvalteren varsler derfor pålegg om at Bane NOR må utarbeide en tiltaksplan med tiltak for å redusere forurensningen som pågår på Åsland, jf. forurensningsloven § 7, 4. ledd. NIBIO har uttalt at sulfatavrenningen kan være skadelig for vannlevende organismer over tid. Bane NOR har tidligere gitt oss tilbakemelding på at det er gjort vurderinger av ulike renseløsninger som kan redusere avrenningen av sulfat og uran til resipient. Vi mener dette er et viktig tiltak å få på plass. Dette må samkjøres med DSA i forhold til utfordringene rundt uranavrenningen.

Statsforvalteren har observert og mottatt informasjon om at det også er plast og avfall i massene på Åsland. I forbindelse med supplerende prøvetaking av grunnen, utført av Multiconsult, ble det registrert avfall i prøvegroper. Ifølge rapport fra Multiconsult datert 10.03.2023 besto avfallet av rør, rester av fiberduk, armeringsjern og øvrig skrot. Statsforvalteren var også på befaring på Åsland 23.05.2023 og observerte betydelige mengder plastarmering i massene. Vi har bedt om mer informasjon rundt dette og fått tilbakemelding fra Bane NOR om at plastarmeringen kommer fra bunnrenskmasser ved sprengning av tilkomsttunnel. Vi har videre forsøkt å få bedre oversikt over mengde avfall og plastarmering i massene, men har ikke fått tilstrekkelige oversikter over dette fra Bane NOR. Omfanget av plast og avfall i massene på Åsland er derfor ikke klarlagt. Vi er opptatt av at mengde og omfang av avfall og plast må klargjøres tydeligere og at Bane NOR må vurdere tiltak som kan bidra til å rydde opp i dette.

Statsforvalteren har også kjennskap til at masser fra Åsland har blitt levert til andre aktører for nyttiggjøring. Vi ber derfor om dokumentasjon på hvilke lokaliteter / anlegg som har mottatt masser og hvor det kan være fare for avrenning av sulfat og uran. Dokumentasjonen må inneholde en beskrivelse av hvor store mengder masser som er levert, hvem som har mottatt massene, samt hvor massene er disponert. Som eier av massene, må Bane NOR også legge ved hvilke miljørisikovurderinger som ligger til grunn for endelig disponering av massene.

I første omgang varsler vi pålegg om at Bane NOR må utarbeide en tiltaksplan med tiltak for å redusere forurensningen som pågår nå. Tiltaksplanen må inneholde:

- Tiltak som kan gjennomføres for å redusere den pågående forurensningen, inkludert strakstiltak for å begrense radioaktiv forurensning som pålagt av DSA.
- Tiltak som kan gjennomføres for å sikre drikkevannsbrønner i området (viser til tilbakemelding fra Mattilsynet gjengitt over).
- Redegjørelse rundt mengder plast og avfall i massene på Åsland, samt beskrivelse av tiltak som kan iverksettes for å rydde opp.
- Plan for etablering av overvåking med grunnvannsbrønner i fyllingen.
- Plan for etablering av renseløsning for sulfat.

Vi varsler også pålegg om innsending av dokumentasjon om masser som er kjørt ut av anleggsområdet:

- Dokumentasjon og redegjørelse rundt levering av masser til andre aktører. Redegjørelsen skal beskrive hvor store mengder masser det er snakk om, hvem som har mottatt massene, samt hvor massene er disponert.
- Dokumentasjonen må inneholde en miljørisikovurdering som ivaretar faren for utslipp av sulfat og uran der massene er disponert.

Konklusjon

Statsforvalteren kan ikke behandle søknad om terrenginngrep på Åsland slik saken står nå, og avslår derfor søknaden. Det er viktig at kommunen, både som grunneier og planmyndighet får svar på sine spørsmål rundt videre bruk av området. Ettersom det trolig vil ta noe tid å avklare problemstillingene rundt brudd på reguleringsbestemmelser anser vi det som viktig at det gjøres tiltak i mellomtiden for å redusere forurensning fra fyllingen. Statsforvalteren varsler derfor pålegg om tiltak for å redusere forurensning fra sulfatavrenning på Åsland. Det varsles også pålegg om dokumentasjon om masser som er kjørt ut av anleggsområdet.

Vedtak om avslag

Statsforvalteren i Oslo og Viken kan ikke ferdigbehandle søknad om terrenginngrep på Åsland slik

saken står nå og avslår derfor søknaden. Det må først avklares med kommunen om tiltaket er i tråd med gjeldene reguleringsbestemmelser for området.

Avslaget er fattet med hjemmel i forurensningsloven § 11.

Vedtak om gebyr

Vi viser til varsel om gebyr datert 12.06.2023. Vi varslet sats 4 som i 2023 utgjør kr. 112 300,- for behandling av søknaden.

Statsforvalteren vedtar at sats 5 kommer til anvendelse i denne saken. Bane NOR skal betale kr. 74 800,- for Statsforvalterens behandling av søknaden. Hjemmel for vedtaket er forurensningsforskriften § 39-3, jf. § 39-4.

Gebyret fastsettes på bakgrunn av Statsforvalterens ressursbruk i sammenheng med behandling av søknaden. Dette inkluderer gjennomgang av søknaden, møter og korrespondanse med søker, høring av saken, samt endelig ferdigstilling av vedtaket. Innsats fra andre fagpersoner hos Statsforvalteren inngår også.

Miljødirektoratet vil ettersende faktura.

Varsel om pålegg

Statsforvalteren varsler pålegg om at Bane NOR må utarbeide en tiltaksplan med tiltak for å redusere forurensning som pågår på Åsland i Oslo kommune. Hjemmel for varsel om pålegg er forurensningsloven § 7, 4 ledd.

Tiltaksplanen må inneholde:

- Tiltak som kan gjennomføres for å redusere den pågående forurensningen, inkludert straktiltak for å begrense radioaktiv forurensning som pålagt av DSA.
- Tiltak som kan gjennomføres for å sikre drikkevannsbrønner i området (viser til tilbakemelding fra Mattilsynet gjengitt over).
- Redegjørelse rundt mengder plast og avfall i massene på Åsland, samt beskrivelse av tiltak som kan iverksettes for å rydde opp.
- Plan for etablering av overvåking med grunnvannsbrønner i fyllingen.
- Plan for etablering av renseløsning for sulfat.

Vi varsler også pålegg om innsending av dokumentasjon om masser som er kjørt ut av anleggsområdet, jf. forurensningsloven § 49. Dokumentasjonen skal inneholde:

- Dokumentasjon og redegjørelse rundt levering av masser til andre aktører. Redegjørelsen skal beskrive hvor store mengder masser det er snakk om, hvem som har mottatt massene, samt hvor massene er disponert.
- Dokumentasjonen må inneholde en miljørisikovurdering som ivaretar faren for utslipp av sulfat og uran der massene er disponert.

Tiltaksplan med tiltak for å redusere forurensning på Åsland, samt dokumentasjon knyttet til disponering av masser skal sendes til Statsforvalteren innen **15.12.2023**.

Statsforvalteren forhåndsvarsler pålegget etter forvaltningsloven § 16. Dersom Bane NOR mener vi varsler pålegget på feil grunnlag, ber vi om at uttalelse sendes til Statsforvalteren. Frist for å gi eventuell uttalelse til varselet om pålegg er 13.11.2023.

Klageadgang

Avslaget herunder plasseringen i gebyrklasse, kan påklages til Miljødirektoratet av sakens parter eller andre med rettslig klageinteresse innen 3 uker fra underretning om vedtak er kommet fram, eller fra vedkommende fikk eller burde skaffet seg kjennskap til vedtaket. En eventuell klage skal angi hva det klages over og den eller de endringer som ønskes. Klagen bør begrunnes, og andre opplysninger av betydning for saken bør nevnes. Klagen skal sendes til Statsforvalteren.

Ved klage på valg av gebyrsats skal tilsendt faktura betales til fristen. Miljødirektoratet vil refundere eventuelt overskytende beløp dersom klagen imøtekommes.

Med hilsen

Hilde Sundt Skålevåg
seksjonssjef
Klima- og miljøvernavdelingen

Andreas Røed
fagleder

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Thor Bendiksen

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet

OSLO KOMMUNE PLAN- OG

BYGNINGSETATEN

OSLO KOMMUNE EIENDOMS- OG

BYFORNYELSESETATEN

Mattilsynet

MILJØPROSJEKT LJANSELVA

Tore Kleve

Kristine Gulliksen

Postboks 364 Sentrum 0102 OSLO

Postboks 491 Sentrum 0105 OSLO

Felles postmottak,
Postboks 383 2381 BRUMUNDDAL

Kneika 5A 1167 OSLO